

MITROPOLIA OLTENIEI

REVISTA

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI,
ARHIEPISCOPIEI RÂMNICULUI,
EPISCOPIEI SEVERINULUI ȘI STREHAI EI,
EPISCOPIEI SLATINEI ȘI ROMANAȚILOR
ȘI
A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE - CRAIOVA

ANUL LXXII (853-856), NR. 1-4, IANURIE-APRILIE, 2020

EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA
ISSN 1013-4239

Raportul dintre Ortodoxie și folclorul românesc *

Drd. ILEANA MIHAELA BECHERESCU (BOLDIȘOR)¹

Cuvinte cheie: *tradiție, folclor, an omagial, sat românesc*

Keywords: *tradition, folklore, anniversary year, Romanian village*

1. Folclorul între tradiționalism și modernism

În anul 1937 Mircea Eliade susținea ideea că folclorul este „un instrument de cunoaștere” alături de cele pe care oamenii le-au dezvoltat în istorie. În același timp, cunoașterea pe care o propune folclorul este de altă natură decât celelalte modalități epistemologice întâlnite, chiar și față de cele din arii culturale conexe, așa cum este filozofia culturii. „Și anume, credem că probleme în directă legătură cu omul, cu structura și limitele cunoștinței sale, pot fi lucrute până aproape de dezlegarea lor finală, pornind de la datele folclorice și etnografice. Cu alte cuvinte, nu șovăim să acordăm acestor manifestări ale „sufletului popular” sau ale așa-numitei „mentalități primitive” valoarea pe care o au majoritatea faptelor ce alcătuiesc experiența umană în genere”.²

Analizând locul și rolul pe care îl ocupă folclorul în cunoașterea umană, Mircea Eliade formula două concluzii: la baza credințelor și a folclorului popoarelor mai mult sau mai puțin civilizate nu se găsesc creații fantastice, ci fapte; pornind de la anumite date care pot fi verificate, se poate susține că la baza celorlalte credințe populare stau tot fapte concrete, iar nu creații fantastice, fără a trece însă cu vederea procesele de alterare care au intervenit cu trecerea timpului, specifice mai ales mentalităților primitive. „Folclorul are legile sale proprii; *prezența folclorică* modifică fundamental orice fapt concret, acordându-i semnificație și valori noi. [...] Unele credințe s-au răspândit dintr-un anumit centru, și au fost îmbrățișate de popor pentru că corespundeau legilor sale mentale, orizontului său fantastic. Trebuie să ținem seama, firește, de legile creației folclorice, de alchimia obscură a mentalității primitive. Totuși, *faptul inițial* este o *experiență*, și asupra acestui lucru nu s-a stăruit îndeajuns”.³

---

* Acest studiu a fost susținut în cadrul Școlii Doctorale „Al. Piru” a Facultății de Litere, Universitatea din Craiova, sub îndrumarea Conf. Univ. Dr. GABRIELA RUSU-PĂSĂRIN, care și-a dat avizul pentru publicare.

¹ Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere.

² MIRCEA ELIADE, „Folclorul ca instrument de cunoaștere”, în MIRCEA ELIADE, *Insula lui Euthanasius*, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 26.

³ IBIDEM, p. 39.

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *folclor* provine din limba engleză: *folk* (popor) și *lore* (înțelepciune, știință). Astfel, prin *folclor* se înțelege știința despre creația sau înțelepciunea poporului. De la termenul *folclor* au derivat alte cuvinte: *folcloric* (ceva care aparține folclorului), *folclorist* (persoana care studiază folclorul) și *folcloristică* (știința care se ocupă cu studiul folclorului). Pornind de la aceste noțiuni, se poate afirma că folclorul se referă la totalitatea producțiilor artistice, literare, muzicale, plastice create de popor, care au fost transmise la început pe cale orală, având trăsături specifice. Folclorul are un pronunțat caracter național, reflectând ideile, sentimentele și concepțiile unui popor, reprezentând atât principala modalitate de manifestare artistică din trecut, cât și un izvor de inspirație pentru creatorii din prezent.⁴

Folclorul a fost văzut adesea ca un element de sine stătător, specific unui anumit timp și spațiu, uitându-se faptul că el nu aparține doar unui teritoriu, ci este prezent în cultura universală. Începând cu răspândirea științelor în Epoca Luminilor, folclorul a stat la baza dezvoltării numeroaselor teorii cu privire la istoria culturii și nu numai. Diferite elemente folclorice au fost preluate, prelucrate, interpretate și oferite publicului prin intermediul diverselor canale culturale. „Totodată, sistemele tradiționale, ceea ce caracterizează comportamentul ritual și ceremonial al grupurilor, au atras atenția de timpuriu. Să nu uităm că descoperirile geografice au oferit europenilor posibilitățile de contact cu lumi și culturi exotice care le-au ridicat, cel puțin celor care urmau să întemeieze imperii coloniale, foarte multe probleme. Toată această avalanșă informațională despre „celălalt” a pus bazele unor discipline care ulterior, începând cu secolul al XIX-lea, capătă autonomie și un profil cât mai personal”.⁵

Analizând calificativul *tradițional*, se poate observa că, de-a lungul timpului, acesta a căpătat mai multe sensuri. Dacă în sec. al XVIII-lea cuvântul separa pe *sălbatic* de *civilizat*, iar în sec. al XIX-lea era înlocuit cu termeni precum *primitiv*, *arhaic* și *societate fără scriere*, în sec. al XX-lea au început să fie folosite din ce în ce mai mult expresiile *societate tradițională*, *ne-industrială* sau *subdezvoltată*. „Oricare ar fi termenul folosit pentru a califica societatea tradițională, aceasta a fost întotdeauna definită în opoziție cu societățile occidentale sau moderne. Examinarea noțiunii de

---

⁴ PAVEL RUXĂNDOIU, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, Ed. Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2001, p. 46.

⁵ SABINA ISPAS, „Folclorul este sistemul de sisteme al vieții noastre”, *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

societate tradițională ridică deci problema *alterității*. Cum să-l concepem pe Celălalt și cum să ne concepem?”⁶

În aceste condiții, între numeroasele prejudecăți care s-au formulat cu privire la societățile tradiționale se numără: simplismul, conformismul, absența scrierii, caracterul anistoric etc. Nu de puține ori, toate aceste prejudecăți, și multe altele, au condus la creionarea unei păreri negative referitoare la ceea ce înseamnă *tradițional* și *societate tradițională*, mai ales în opoziție cu *modern* și *societate modernă*. „Relația dialectică dintre tradiție și modernitate permite deci studierea schimbării sociale în termeni de ruptură și continuitate. De asemenea, ea determină o mai pregnantă evidențiere a dinamismului societăților descrise ca fiind repetitive și staționare. Dinamica socială nu trebuie să fie asimilată cu simpla modificare, ci asociată cu căutarea stabilității și conformității. Numeroasele metode pe care aceste societăți le folosesc pentru a asigura continuitatea, ca și fenomenele de reinventare a tradițiilor, trebuie interpretate ca semne ale vitalității lor”⁷.

Pornind de la aceste date, atunci când se folosește noțiunea de *societate tradițională* trebuie ca acest lucru să se facă cu prudență. „Ea trebuie înțeleasă ca un ideal-tip care, prin definiție, rămâne să fie nuanțat și discutat, deoarece, așa cum remarcă judicios Lévi-Strauss, „probabil că nu putem încerca să cunoaștem o societate din interior și, în același timp, să o clasificăm din exterior în raport cu alte societăți. Aceasta e problema””⁸.

În analiza societăților tradiționale, nu trebuie uitat faptul că ele trăiesc în orizontul Divinității, caracteristică ce are în vedere integrarea omului în ordinea divină prin manifestarea credinței și prin imitarea gesturilor de la începuturi. În această ordine, Universul este plin de simboluri și de semne care așteaptă să fie descifrate în timp ce tensiunile specifice sistemului social se schimbă semnificativ. „Secularizarea societății tradiționale sau populare descosmicizează ființarea, îl înstrăinează pe individ de simbolurile uriașului text care este universul. De acum, individul modern este condamnat să trăiască într-o ambiguitate semantică, într-o indecizie simbolică și, drept reacție, tensionează interstițiile sistemului, încercând să se impună, să dea consistență fluxului de putere pe care îl emană și, astfel, să controleze o cât mai mare marjă socială”⁹.

---

⁶ MARIE-ODILE GÉRAUD, OLIVIER LESERVOISIER, RICHARD POTTIER, (cu colaborarea lui GÉRALD GAILLARD), *Noțiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*, Traducere de Dana Ligia Ilin, Ed. Polirom, Iași, 2001, p. 52.

⁷ IBIDEM, p. 58.

⁸ IBIDEM, p. 59.

⁹ NICOLAE PANEA, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, Ed. Cartea Românească, București, 2001, p. 78.

În comparație cu realitățile din lumea tradițională, omul contemporan se confruntă atât cu părerea iluzorie că el este creatorul lumii, cât și cu încercarea de înțelegere a acesteia. Exceptând anumite elite care se raportează în mod real la lumea înconjurătoare, omul contemporan nu cunoaște în mod autentic nici ceea ce îl înconjoară și nici nu se cunoaște pe sine însuși. El primește experiența direct de la televizor sau, mai nou, prin intermediul internetului. „Televiziunile comerciale vând experiență semipreparată. Renunțarea la bibliotecile care formau, la expedițiile care confirmau prin confruntarea empirică cu o realitate concretă s-a făcut sub presiunea și în favoarea acestei piețe imense a experienței de-a gata, care este rețeaua media”.¹⁰

În aceste condiții, în legătură cu felul în care este perceput și prezentat folclorul în timpurile noastre, se poate observa că, în cele mai multe cazuri, obiectele populare sunt scoase din contextul lor obișnuit și sunt expuse publicului larg în cadre impersonale, lipsite de viață, fie că este vorba de muzee sau de obiecte care vor să amintească de tradițiile populare¹¹, fără să fie explicat modul în care acestea au apărut, au supraviețuit și s-au dezvoltat de-a lungul timpului. În acest demers, realizat nu de puține ori urmărindu-se doar câștiguri materiale, se pierde din vedere importanța pe care au avut-o în istorie atât autorii, unii anonimi, alți cunoscuți, cât și cei care au pus în practică actele culturale tradiționale, transmițându-le cu grijă până în zilele noastre.

Pornind de la importanța pe care o are un muzeu bine alcătuit în procesul complex de valorificare a tradițiilor populare și a vieții autentice, Horia Bernea, pentru o perioadă directorul general al *Muzeului Țăranului Român* la a cărui reînființare a contribuit, nota: „În această opțiune, obiectele au în muzeu nu funcția de a se autoprezenta, de a vorbi despre sine; ele apar ca argumente în demonstrații privind trăsăturile țăranului român, gândit ca variantă a civilizației medievale europene, țăran român modelat de istoria locului, sfâșiat între est și vest, nord și sud, bântuit de nenumărate năvăliri, așezări, tupilări, osmoze și influențe. Profund creștin, format în prelungirea unor culturi străvechi, legat organic de lumea mediteraneană, de civilizații care pot fi urmărite din India până în Bretagne, țăranul român ne apare de o complexitate copleșitoare”.¹²

---

¹⁰ IBIDEM, p. 85.

¹¹ CAMELIA BURGHELE, „Sacoșa cu identitate: „Satul nostru” din portbagajul mașinii”, în LAURA JIGA ILIESCU și MIHAELA NUBERT CHEȚAN (coord.), *Deschideri etnologice. In honorem Sabina Ispas la 75 de ani*, Ed. Etnologică, București, 2016, p. 88.

¹² HORIA BERNEA, „Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare”, în HORIA BERNEA, *Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare. Irina Nicolau, Carmen Huluiță, Dosar Sentimental*, Ed. LiteraNet, București, 2003, pp. 5-6.

2. Folclorul și cultura românească

Atunci când se analizează cultura românească, trebuie să se pornească de la faptul că folclorul autohton reprezintă o componentă esențială a culturii naționale. „Chiar dacă adesea a avut înfățișări de Cenușăreasă, creația populară și-a dat obolul cu modestie și în chip neprecupețit la făurirea culturii moderne”.¹³ Pornind de la aceste realități, folclorul românesc se referă la diferitele valori culturale care au la bază formarea daco-romană a noastră, valori care s-au contopit în timp cu elemente ce aparțin altor zone culturale, cu referire atât la credințele și obiceiurile populare, păstrate în ceea ce se numește literatură orală, cât și la portul, muzica și dansul popular. „Acest patrimoniu cultural, cu toate manifestările lui variate, constituie un capitol amplu și de deosebită valoare al întregii culturi românești, care nu numai a premers formele ei cărturărești, ci a continuat să se dezvolte în epoca modernă, asigurând culturii scrise substanța originalității ei etnice”.¹⁴

În studierea folclorului trebuie avute în vedere mai ales începuturile culturii, deoarece, înainte de textele scrise a existat creația orală care s-a transmis din generație în generație prin viu grai, indiferent de împrejurările existente. În aceste condiții, folclorul se referă în primul rând la preistoria culturală a unui popor. „Importanța i se dezvoltă mai pregnant de îndată ce se pășește la determinarea originilor literaturilor europene. Pe alocuri, procesul e încă nebulos, conturarea lui amănunțită întâmpină dificultăți, unele insolvabile datorită împrejurării că literaturile europene moderne sau tributare atât folclorului, cât și literaturii clasice, îndeosebi eline. Cu cât prestigiul acesteia a fost mai viu, cu atât folclorul național a rămas mai în umbră”.¹⁵

Pornind de la aceste date, importanța folclorului pentru spațiul cultural românesc devine evidentă. În comparație cu literaturile europene cu o vechime mai mare, mai ales cu cea franceză, în care se poate observa filonul literaturii antice, fiind astfel mai opacă la influența folclorică, literatura română depinde de literatura populară. „În genere, modelele literaturii române vin din literaturile europene mai vechi, dar limba literară s-a cimentat având la temelie limba folclorului. Sistemul etimologic latinist și cel italianizant au fost învinse prin tăria creației folclorice care oferea creatorului cult nucleele necesare construcției”.¹⁶

Nu trebuie uitat însă faptul că, dincolo de valoarea pe care o are pentru cercetarea documentară, folclorul manifestă un interes deosebit prin

¹³ OVIDIU BÎRLEA, *Istoria folcloristicii românești*, Ed. Aius, Craiova, 2010, p. 23.

¹⁴ MIHAI POP, PAVEL RUXĂNDOIU, *Folclor literar românesc*, Ed. didactică și pedagogică, București, 1976, p. 5.

¹⁵ OVIDIU BÎRLEA, *op. cit.*, p. 23.

¹⁶ IBIDEM, p. 24.

înseși valoarea sa artistică, referindu-se la însușirile autentice ale poporului. Astfel, rolul folclorului este de a pune în lumină specificul unui popor, contribuția sa spirituală adusă patrimoniului umanității. Mai mult decât atât, folclorul ocupă și un loc important în procesul de cunoaștere a începuturilor unui neam. Și în această direcție, folclorul românesc și-a adus contribuția la formarea poporului român și a culturii naționale.

În studierea folclorului autohton nu trebuie trecută cu vederea strânsa legătură ce a existat între cultura populară românească și creștinism, mai ales că întreaga cultură europeană se bazează pe creștinism, atât sub aspect social, cât și spiritual. „Literatura, filozofia, artele – toate au pecetea spiritualității creștine. Poporul românesc a putut ieși din haosul istoriei la luminișurile civilizației mulțumită unei culturi. Această cultură s-a născut și s-a închegat sub umbra ocrotitoare a bisericii noastre”.¹⁷

Chiar dacă în anii comunismului a circulat ideea conform căreia majoritatea creațiilor populare românești ar aparține perioadei medievale, acest lucru nu a putut să înlăture contribuția pe care realitățile culturale de proveniență creștină le-au avut asupra tradiției populare românești. „Așadar, din rațiuni care nu țin de esența fenomenelor, ci de o comandă a unei suprastructuri ideologice, s-a ignorat, unidirecționat și, prin intermediul sistemelor de instrucție instituționalizate, a fost eradicat sensul creștin al unora dintre componentele culturii românești, între care așa-numita cultură populară, tradițională, folclorul, numit recent cultură profundă, ocupă un loc de frunte”.¹⁸ (Ispas, 2010: 8).

Această atitudine ce afectează cunoașterea în ansamblul ei este prezentă și în timpurile mai noi, continuând tendința de a neglija legăturile ce au existat de-a lungul timpului în cultura noastră între folclor și creștinism. „Este necesară o adevărată restituire a valențelor și rolului valorilor gândirii creștine, așa cum este aceasta exprimată în folclorul românesc, în simboluri, modele de gândire, tipuri, structuri calendaristice, sistem juridic și de viață comunitară, coduri și limbaje etc., pentru a oferi o identitate reală și complexă întregii culturi românești și pentru a înțelege mai bine resorturile profunde ale comportamentelor și atitudinilor noastre”.¹⁹

---

¹⁷ ȘTEFAN CIOBANU, *Istoria literaturii române vechi*, Ed. Hyperion, Chișinău, 1992, p. 34. În același sens se exprima și Horia Bernea: „Ortodoxia țaranul e profundă și nu putem înțelege nimic din omul de azi sau din cel viitor (cu toate malformațiile sale) fără o cunoaștere profundă a creștinismului ortodox” (HORIA BERNEA, *op. cit.*, p. 9).

¹⁸ SABINA ISPAS, „«Valențele gândirii creștine și identitatea culturii românești» – interviu cu doamna Sabina Ispas, director al Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Interviuri realizat de Gheorghe-Cristian Pop, în *Ziarul Lumina*, 4 martie 2010, p. 8.

¹⁹ IBIDEM, p. 9.

Este peste un mileniu din istoria noastră care poate fi deslușit și înțeles doar cu ajutorul limbii și, mai ales, al informațiilor pe care le avem din analiza credințelor populare păstrate mai ales datorită existenței în această perioadă paleocreștină a unei unități religioase observabilă la nivel dogmatic și cultic.

În aceste condiții, în societatea în care trăim se produc diferite mutații care afectează toate sectoarele, inclusiv viața spirituală a oamenilor, încât anumite evenimente și comemorări au început să înlocuiască la scară largă sărbătorile cu caracter creștin care aveau în centru sfinți sau întâmplări sacre. Acest proces este dependent de secularizarea mentalităților specifică societății postmoderne actuale. „Desprinderea de cunoașterea prin transcendent netezește calea spre un „antropologism” care plasează omul în centrul preocupărilor, în timp ce rațiunea devine mijlocul prin care oamenii, în general, tind să descopere adevărurile fundamentale”.²⁰

În stadiul actual în care se găsește studiul folclorului în țara noastră, se vorbește din ce în ce mai mult despre o folcloristică militantă, ca fază contemporană a folcloristicii românești, care se află într-o situație paradoxală, fiind concurată în activitatea sa atât de etnologie, cât și de antropologia culturală. În același timp, ea trebuie să-și curețe trecutul de politizările la care a fost supusă cu forța, fiind obligată să se modernizeze în discurs, și nu numai, în vederea finalizării anumitor proiecte pe care nu le-a finalizat sau nici nu le-a început. „Folcloristica militantă poate fi înțeleasă drept manifestarea contemporană a acestei științe, care face din continuitate argumentul funcțional al existenței sale competitive în planul științelor sociale. Efortul recuperării proiectelor inhibitate și al defazajelor reprezintă calea impunerii sale identitare epistemice”.²¹

Pentru folcloristica militantă, crearea unei punți între modernitate și folcloristica clasică are ca punct de plecare reîntoarcerea la tradiția autentică.

Studiul culturii populare nu trebuie să fie afectată în mod profund de noile tendințe de cercetare modernă și nici de noile mijloace de comunicare în masă, ci mai degrabă trebuie ca acestea să se îmbine în vederea modernizării discursului folcloristicii în vederea obținerii rezultatelor dorite. Nu trebuie îndepărtate beneficiile pe care le aduc aceste tendințe moderne, ci trebuie analizat felul în care pot să fie alăturate și utilizate în folosul folcloristicii, care se află într-o perioadă de transformare și de recuperare, având ca principal scop definirea identității naționale. Însă nu se poate discuta de identitatea științei, culturii sau a neamului „[...] atâta

---

²⁰ IBIDEM.

²¹ NICOLAE PANEA, „În loc de prefață. Despre livezile gândului. În onorem Sabina Ispas”, în LAURA JIGA ILIESCU și MIHAELA NUBERT CHEȚAN (coord.), *op. cit.*, p. 8.

timp cât soliditatea tradiției moștenite tinde să fie înlocuită cu modelele trecătoare, flamboiante, oricât de atrăgătoare ar fi acestea. Modele trebuie asimilate rațional, astfel încât tradiția să capete un plus de flexibilitate în exprimarea sa contemporană și înțeleasă ca atare”.²² Această abordare înlătură superficialitatea care nu se găsește în modernitatea privită în ansamblu, ci în anumite forme marginale ale acesteia. În cele din urmă, numai continuitatea reprezintă „[...] garanția solidității și, implicit, a legitimității naturale”.²³

În viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat trebuie să se acorde, din partea tuturor celor implicați în actul folcloric, o atenție deosebită atât cercetătorilor dedicați meseriei lor, cât și adevăraților culegători de folclor tradițional românesc. Acest lucru este favorizat și în același timp contribuie la faptul că, în perioada globalizantă în care trăim, omul are posibilitatea și mijloacele necesare de a alege ceea ce este autentic din diversele surse pe care le are la dispoziție. Mergând pe acest drum, se poate ajunge până la regândirea modelelor de viață și a conceptelor și ideilor la care se raportează oamenii în activitățile de zi cu zi. Aceste date trebuie să fi consemnate de către profesioniști ca documente ce vor vorbi peste ani despre timpurile în care trăim. „Dincolo de documentul administrativ sau politic există un document al identității noastre care se creează neapărat printr-o înregistrare specială cu ajutorul aparatelor, pentru că fenomenul folcloric are calitatea de a fi un fenomen oral ireversibil și irepetabil”.²⁴ Ținând cont de aceste realități, mass-media, fenomenul contemporan cel mai cunoscut și cel mai întrebunțat de întreaga lume, reprezintă o variantă modernă a folclorului contemporan.

„Noi trăim intens acest proces de folclorizare, noi toți începem să devenim niște inși folclorici în măsura în care înțelegem că mass-media este de fapt o structură folclorică a societății contemporane care deschide canale la nivel planetar. De aceea spun eu că este atât de important să acordăm o atenție specială folcloriștilor, dar nu numai „folcloriștilor” care iubesc folclorul, ci și celor care, cu obiectivitate, se străduiesc să-l cerceteze în instituții specializate. Asta nu se mai poate face ca pe vremea lui Alecsandri, când generoși oameni de cultură plecau pe teren să culegă ceea ce li se părea că este frumos. Folclorul nu trebuie să fie neapărat frumos după rigorile unuia sau altuia dintre noi, el trebuie consemnat ca o realitate pentru grupuri diverse”.²⁵

---

²² IBIDEM, p. 11.

²³ IBIDEM.

²⁴ SABINA ISPAS, „Folclorul este sistemul de sisteme al vieții noastre”, în *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

²⁵ IBIDEM.

În zilele noastre există o multitudine de personalități de structuri diferite, indiferent de domeniul cultural în care activează. La fel se întâmplă și în cazul folclorului, atât în ceea ce îi privește pe creatori, cât și pe culegători și pe cei care promovează folclorul autentic, ajungându-se până la creionarea unor ierarhii de valori în domeniu. De aceea, aprecierea unora sau uitarea altora va ține cont de valoarea lor care se va dovedi în timp. „Unii dintre savanți se manifestă discret, iar efectele demersurilor lor, totdeauna perene, sunt resimțite în timp; de multe ori recunoașterea statutului lor deosebit constituie un real proces, în cursul căruia tot mai mulți specialiști le consultă și le valorifică lucrările. Alte personalități, expansive, apte de comunicare rapidă și agreabilă cu orice tip de interlocutor, sunt intens frecventate, citate și apreciate în timpul vieții, urmând ca, ulterior, să le fie validată opera și să le fie recunoscută contribuția la dezvoltarea domeniului în care au activat”.²⁶

Odată cu dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă și cu răspândirea lor în toate sectoarele vieții, s-a creionat și raportul ce există între spectacolul folcloric contemporan, promovat prin mass-media moderne, în care televiziunea ocupă un loc important în recuperarea și promovarea tradițiilor, și folclorul autentic, genuin, cu principala sa caracteristică, oralitatea. „Un spectacol rămâne un spectacol, așa cum se montează un spectacol shakespearian, se interpretează Mozart sau Beethoven, tot așa apare și spectacolul folcloric; el este alcătuit în alte scopuri decât cel pentru care este creat folclorul genuin. Nu vreau să mai facem confuzie între folclorul genuin, care are anumite funcționalități, și spectacolul folcloric, care înseamnă alt tip de creație, alt tip de interpret și așa mai departe”.²⁷

În acest sens, există numeroase spectacole folclorice care erau de tradiție în întreaga țară, promovate la scară largă prin mass-media moderne, precum și forme ale folclorului autentic peste care s-a așternut din ce în ce mai mult amprenta modernității, mai ales printr-una dintre caracteristicile sale, desacralizarea.

Pornind de la aceste date, o tradiție care și-a pierdut în ultimul timp din importanța sa originală este colindatul, moment ce îl transpune pe om din timpul profan al vieții de zi cu zi în timpul sacru al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Ca specie rituală, colindul avea un timp clar fixat de 12 zile, între 23 decembrie și 7 ianuarie. Această perioadă, de la Nașterea Domnului (cu 2 zile premergătoare, care vesteau acest eveniment) și până la

---

²⁶ IDEM, „Cuvânt înainte”, în Ovidiu Bîrlea, *op. cit.*, p. 5.

²⁷ IDEM, „Folclorul este sistemul de sisteme al vieții noastre”, în *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

Sărbătoarea Sfântului Ioan, era a teofanie permanentă în viața omului. În zilele noastre, multe dintre caracteristicile esențiale ale colindatului s-au pierdut, ajungându-se până la uitarea faptului că prin acest obicei străvechi colindătorii vesteau Nașterea Domnului, adică începutul mântuirii lumii. Aceste acțiuni rituale, care erau cunoscute și respectate de întreaga comunitate, s-au desacralizat cu trecerea anilor. Astfel că s-a ajuns să se audă tot mai des cântece de Crăciun prin magazine și prin alte locuri comerciale, în timp ce filmele difuzate în această perioadă la televizor nu fac altceva decât să inducă, prin imagine, senzația unei false bucurii care de multe ori nu mai are suportul religios specific. „Lumea vrea să se simtă bine, să se distreze, să primească daruri, fără să se gândească de ce se întâmplă aceasta și care este semnificația. În plus, pentru că s-a pierdut sensul de adâncime al colindatului, s-au dezvoltat ceea ce numim cântecele de Crăciun, inclusiv concertele pe care ni le oferă cântăreții de muzică populară și pop. Dar acestea nu sunt colinde, ci cântece de Crăciun”.²⁸

În același sens al desacralizării, piesele de costum popular, între care un loc aparte îl ocupă ia, au devenit adevărate branduri, contribuind la comercializarea imaginii țării în lume. Această nouă perspectivă trebuie însă analizată și folosită cu mare atenție, pentru a nu se pierde semnificația inițială a simbolurilor specifice culturii populare, care ține cont de toate coordonatele vieții. „Într-o societate tradițională, vestimentația însoțește, completează și se conjugă cu acea segmentare rituală a existenței umane. Fiecare trecere dintr-o vârstă în alta presupune un ritual dar și un veșmânt. Codurile fiind atât de stricte, nimeni nu neglijează aceste mărci vestimentare ale vârstei”.²⁹

În acest sens, costumul popular rămâne o piesă străveche de excepție, exprimând o viziune înaltă a românului asupra Universului, întruchipată în creația artistică prin folosirea elementelor naturale ce-l înconjurau, îmbogățindu-i existența. Astfel, portul românesc a ajuns să fie apreciat în întreaga lume pentru frumusețea și complexitatea lui, perfecționându-se cu trecerea sutelor de ani de existență, fiind influențat și de modelele culturale cu care a interferat. În timp, s-a ajuns până la constituirea anumitor tipologii vestimentare specifice diverselor zone geografice din țară. Purtarea costumului popular autentic avea și rolul de a-i deosebi pe români în funcție de sex, de categorie socială și de vârstă. Oamenii puteau fi recunoscuți pornind de la veșmântul pe care îl purtau, acesta având un rol important în observarea și urmarea unui protocol care se referea la un fel de adresare și la un anumit comportament social. Veșmântul

---

²⁸ IDEM, „Interviu: Colindele ne introduc în timpul sacru al Crăciunului”, *Ziarul Lumina*, 21 decembrie 2018, p. 9.

²⁹ NICOLAE PANEA, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, p. 172.

era astfel esențial în stabilirea unor norme prin care se fixau și se întăreau relațiile sociale dintre diferitele categorii de oameni. Costumul popular a devenit în timp chiar și o marcă prin care se putea observa calitatea unei persoane. Confecționarea diferitelor piese vestimentare s-a schimbat în mod regulat în istorie, fiind dependentă de felul în care este înțeleasă existența în general și fiecare persoană în particular. „Costumul este una din mărcile importante referitoare la poziția, statutul social în orice cultură, și astăzi. Nici în prezent, nu ne diferențiem prea mult, ca viziune. Actualmente, putem sesiza o înclinație deosebită (ceea ce înainte nu era) pentru o anumită pasiune, o copiere, fără valoare în sine, a felului în care se îmbracă marginalul, pantalonii ruși și alte piese de îmbrăcăminte îndoielnice. Este o tendință care exprimă o psihologie și o viziune despre lume și viață puțin schimbate. Costumul popular tradițional românesc avea niște rigori extraordinare. Femeile nu se îmbrăcau la 50 de ani ca la 20 de ani, nu purtau aceleași haine după căsătorie. Ia era foarte importantă, reprezenta atributele de eleganță și valoare pe care și le dorea orice femeie. De multe ori, iile se brodau în secret. Era o mare mândrie să ai exclusivitatea modelului. Nu mai vorbim despre asemenea exigențe în prezent. Dorința celor interesați de promovarea ei astăzi este destul de evident marcată de componenta economică, de comercial și mai puțin de cunoașterea funcției și a tehnicilor de realizare. Îmi pare rău că trebuie să spun, dar cred că este o acțiune de conjunctură”.³⁰

În epoca în care trăim, în care primează adesea partea financiară în defavoarea autenticității, a apărut un așa-zis fenomen al *marketingului cultural*, care are la bază și, în același timp, dezvoltă turismul cultural combinat cu interesul financiar. Aceste acțiuni și activități au condus de multe ori la neglijarea elementului autentic popular prin promovarea marginalului și a unui sincretism nereușit între elemente tradiționale și moderne. „Aceste noi abordări ale culturii tradiționale s-au dezvoltat în paralel cu studiile de sociologie a consumatorului de cultură (cu definirea profilului acestuia și, mai ales a comportamentului său), dar și cu sofisticate proiecte de branding și re-branding ale unor produse culturale sau de diplomatie culturală pornind de la valorizarea patrimoniului”.³¹

Pe aceeași direcție, se vehiculează ideea unei *muzealizări a tradițiilor*, caracterizată prin crearea și promovarea elementelor folclorice autentice într-un cadru instituționalizat, în vederea conservării patrimoniului cultural. Muzealizarea și muzeificarea tradițiilor autentice românești reprezintă tehnici noi prin care se încearcă promovarea patrimoniului

---

³⁰ SABINA ISPAS, „Ziua Universală a Iei / Academician Sabina Ispas: Ia românească ar putea să intre în Patrimoniul Cultural al Umanității”, *Bursa*, 24 iunie 2015, p. 9.

³¹CAMELIA BURGHELE, *op. cit.*, p. 87.

național în vederea re-construirii, re-gândirii și re-valorificării produselor culturale. Însă această activitate trebuie să țină cont de anumite caracteristici. „Atunci când aceste demersuri au ca finalitate conservarea corectă și fără exagerări a patrimoniului local sunt receptate ca benefice dar, uneori, exagerarea și denaturarea (cu scoaterea din contextul firesc/natural, de origine, genuin) conduce la transformarea expresiilor și limbajelor culturale în simple și reci exponate de muzeu, golite de sens și cu conținut deseori alterat, datorită mai ales lipsei caracterului de autenticitate și spontaneitate caracteristice punerii lor în act în mediul de generare firesc, adică satul tradițional”.³²

3. Satul românesc de la tradițional la modern

În ceea ce privește satul românesc, de-a lungul timpului s-au formulat mai multe păreri în legătură cu impactul pe care l-a avut trecerea de la tradițional la modern asupra acestei forme de organizare, care este în același timp materială și spirituală.

La 5 iunie 1937, Lucian Blaga susținea Discursul de Recepție la Academia Română, *Elogiul satului românesc*, în fața membrilor celei mai înalte instituții de cultură din țara noastră, ședința festivă fiind prezidată de Regele Carol al II-lea. În cuvântul rostit în momentul primirii între membrii Academiei Române, Lucian Blaga aducea un elogiu unei prezențe nemuritoare care „[...] nu e legată de niciun nume, nu râvnește la nicio laudă, și e răspândită în spațiul din preajma noastră, cât ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre unanimul nostru înaintaș fără de nume, despre: satul românesc”.³³

În prezentarea sa, filozoful român realiza o paralelă între ceea ce reprezintă viața omului care trăiește la oraș și a celui de la sat. „A trăi la oraș înseamnă a trăi în cadru fragmentar și în limitele impuse la fiecare pas de rânduierile civilizației. A trăi la sat înseamnă a trăi în zărițe cosmice și în conștiința unui destin emanat din veșnicie”.³⁴

În viziunea lui Lucian Blaga, omul nu este întreg decât în mediul său cel mai intim, adică în satul tradițional. Omul satului este structural diferit de omul orașului. Satul este centrul lumii în conștiința celor care îl populează, locuitorii lui plasându-se și ei în centru. În acest fel se explică și extraordinara creație populară dezvoltată de oameni mai ales în lumea satului. „Omul satului, întrucât izbutește să se mențină pe linia de apogeu,

---

³² IBIDEM, p. 88.

³³ LUCIAN BLAGA, „Elogiul satului românesc”, în LUCIAN BLAGA, *Isvoade. Eseuri, conferințe, articole*, Ed. Minerva, București, 1972, p. 33.

³⁴ IBIDEM, p. 37.

genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi – pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta. Omul orașului, mai ales al orașului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse: în fragment, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristețe și într-o superficialitate lucidă. Impresiile omului de la oraș puse pe cântar cu precizie, îngheață, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobândesc proporții și nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat”.³⁵

Deși, de-a lungul timpului, satul românesc a trecut prin mai multe încercări, el a păstrat până în prezent atributul autenticității. Satul adună oamenii într-o colectivitate susținută de o anume matrice stilistică, purtând astfel pecetea unității în vederea organizării în jurul său a unui adevărat cosmos. Acest cosmocentrism reprezintă una dintre multiplele particularități ale satului românesc. „Fiecare sat își are sub acest unghi mândria sa, care-l împinge spre o diferențiere de celelalte sate învecinate, sau mai îndepărtate. Satele nu țin să se conformeze toate la rânduielile unuia singur. În port, în obiceiuri, în cântec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa. Instinctul de imitație, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decât foarte diminuat și foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității unui sat”.³⁶

Dacă orice oraș folosește, în ceea ce privește orașul alăturat, atributul de *provincie*, în cazul satelor acest lucru nu se întâmplă. Fiecare sat este un centru al lumii, fiind diferit de celelalte prin anumite caracteristici. În aceste condiții, satul este atemporal și, în același timp, își este suficient sieși. Satul este cel care a creat și a păstrat cultura populară nealterată, purtând astfel în istorie matricea noastră stilistică.

Culturile majore, indiferent de numele pe care îl poartă, au nevoie de o temelie, iar aceasta este reprezentată de matricea stilistică care se transmite prin cultura populară. Pentru ca această comoară națională să fie valorificată, este nevoie de o întoarcere în trecut din partea creatorilor moderni. „Concluzia că geniile de cultură majoră nu fac în mare decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit, se îmbie de la sine. Fără de acel complex apriori al unei matrici stilistice, preformată în plâsmuirile și creațiile unei culturi minore, cred că nu s-a ivit până astăzi, nicăieri și niciodată o cultură majoră. Un popor lipsit de acest profund apriori stilistic, ca matcă a unei culturi populare, nu va crea niciodată o cultură majoră, oricâte genii și talente ar avea la dispoziție pentru asemenea înfăptuire.

---

³⁵ IBIDEM, p. 39.

³⁶ IBIDEM, pp. 41-42.

Geniul creator rămâne geniu pustiu, dacă nu e integrat în câmpul unui asemenea potențial stilistic”.³⁷

Nu trebuie însă ca acest atașament față de satul românesc tradițional și față de cultura populară să ignore realitățile din timpurile în care trăim. O cultură majoră nu reproduce cultura minoră, ci o înalță la alte niveluri, ținând cont de caracteristicile prezente. În același timp, cultura majoră nu imită cultura minoră după un program prestabilit. Saltul într-o cultură majoră nu se face prin simpla imitare a creațiilor populare. „Apropiindu-ne de cultura populară trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decât de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amândouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar mai presus de toate să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvântat și rodnic ca stratul mumelor”.³⁸

Toate aceste idei mai mult sau mai puțin filozofice cu privire la satul românesc, dezvoltate în Discursul de Recepție rostit la Academia Română, se regăsesc sintetizate de poetul Lucian Blaga în celebrele versuri: „Copilo, pune-ți mâinile pe genunchii mei./ Eu cred că veșnicia s-a născut la sat./ Aici orice gând e mai încet./ și inima-ți zvâcnește mai rar,/ ca și cum nu ți-ar bate în piept,/ ci adânc în pământ undeva./ Aici se vindecă setea de mântuire/ și dacă ți-ai sângerat picioarele/ te așezi pe un podmol de lut./ Uite, e seară./ Sufletul satului fâlăie pe lângă noi,/ ca un miros sfios de iarbă tăiată,/ ca o cădere de fum din ștreșini de paie,/ ca un joc de iezii pe morminte înalte.”³⁹

La 29 mai 1940, Liviu Rebreanu ținea discursul *Lauda țăranului român*, cu ocazia primirii ca membru în Academia Română. În acest cuvânt, romancierul creiona raportul dintre omul de la sat și omul de la oraș, comparând realitățile din țara noastră cu cele de pe alte meleaguri. Dacă în alte părți țăranimea a avut un rol secundar în istoria popoarelor, la noi ea a stat la baza a ceea ce s-a numit *românismul pur și etern*. Țăranul a reprezentat la români singura realitate permanentă care nu s-a pierdut cu trecerea timpului. „Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu e țăran ca la alte popoare. Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală. Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul de la sat în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. De fapt țăranul n-are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici

---

³⁷ IBIDEM, p. 45.

³⁸ IBIDEM, p. 48.

³⁹ IDEM, „Sufletul satului”, în LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Ed. Viața Românească, București, p. 160.

funcție, ci poporul însuși, – omul român. Pentru toată lumea, țaran e sinonim cu Român, pe când orașan nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țaranului”.⁴⁰

Țăranul reprezintă începutul și sfârșitul neamului nostru, cel care, prin caracterul său pașnic, a păstrat ființa și pământul nealterate.

Pentru orice popor, caracteristicile esențiale sunt reprezentate de legătura de sânge și de limbă. La români, limba este creația țaranului, apariția și dezvoltarea ei fiind opera lui. Alături de legătura de sânge și de limbă, țaranul român a conservat și credința în Dumnezeu, îmbinând adesea elemente creștine și păgâne într-o compoziție originală. În această religie arhaică, dincolo de controversele teologice, se regăsește concepția țaranului român despre viață, despre resemnare și încrederea lui în legea divină. „Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc”.⁴¹

În istoria umanității, între sat și oraș s-a creionat și s-a perpetuat o relație de multe ori antagonică. Această atitudine s-a dovedit a fi mai accentuată la noi, având ca notă distinctivă faptul că orașele noastre nu sunt parte a specificului românesc. De aici pornește și diferența dintre omul satelor și cel al orașelor. „Țăranul e serios și naiv, orașanul e ironic și sceptic. Poate de aceea țaranul n-are încredere în orașan, iar orașanului i-e rușine de țaran, când nu-i e frică”.⁴²

Deși țaranul român este îndreptarul culturii naționale, cultura adevărată, prin care ne facem cunoscuți noi, ca popor, în lumea întregă, este opera orașeanului. „Literatura țărănească nu e pentru țărani, căci țărani nu citesc și nici nu vor citi cărți literare. Țăranul își face singur literatura pe care o pofteste inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său. Cărțile cu țărani le citesc numai orașenii, ca și pe celelalte. Țăranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator ci doar subiect de literatură”.⁴³

Pentru a se realiza o simbioză care să desăvârșească puterile creatoare integrale ale neamului nostru, orașul trebuie să fie pătruns de duhul sufletului românesc, așa cum este satul. „Numai simbioza aceasta va naște marea cultură românească de care în sfârșit va beneficia și țaranul

---

⁴⁰ LIVIU REBREANU, „Lauda țaranului român”, în: Academia Română. Discursuri de Recepțiune. LXXVII, *Lauda țaranului român. Discurs rostit la 29 mai 1940 în ședință publică solemnă de Liviu Rebreanu cu răspunsul d-lui I. Petrovici*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940, pp. 3-4.

⁴¹ IBIDEM, p. 9.

⁴² IBIDEM, p. 11.

⁴³ IBIDEM, p. 14.

român, conservatorul trecutului și tinereții noastre”.⁴⁴ Ținând cont de aceste realități, creatorii moderni de la noi trebuie să se întoarcă spre țăranul român, pentru că românii au fost și vor rămâne un neam de țărani, în sensul cel mai autentic și profund al termenului. „Prin urmare destinul nostru ca neam, ca Stat și ca putere culturală, atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârnă, în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne”.⁴⁵

Aceste idei prezentate de Liviu Rebreanu în Discursul rostit la Academie se regăsesc în întreaga sa operă de romancier, care este integral o laudă adusă țăranului român.

La mijlocul secolului al XX-lea, lumea întregă făcea cunoștință cu o nouă expresie care avea să facă carieră mult timp după apariție: *satul global*. „Civilizația noastră specializată și fragmentată, cu o structură centru-margine, trece brusc printr-o reasamblare bruscă a tuturor părților sale mecanizate într-un întreg organic. Aceasta este noua lume a satului global”.⁴⁶ Satul global este o metaforă prin care se sugerează faptul că, datorită efectelor electricității produse începând cu apariția telegrafului, planeta noastră se micșorează, sub toate aspectele sale, la dimensiunile unui sat. Astfel, interdependența electronică promovată de mass-media vechi și noi conduce la recrearea întregii lumi sub forma unui sat global. „Odată cu tehnologia electricității instantanee, globul pământesc nu poate fi mai mult decât un sat, iar natura însăși a orașului, ca formă de mari dimensiuni, trebuie să se dizolve inevitabil ca o imagine ce pălește într-un film”.⁴⁷

Această părere după care, datorită folosirii la scară planetară a mass-media trăim ca într-un sat global, a suportat în timp mai multe modificări, fără însă a-și pierde sensul pe care l-a avut de la început: acela al impactului major pe care mijloacelor de comunicare în masă îl au asupra vieților oamenilor. Aceste reformulări au condus la creionarea, din ce în ce mai accentuată, a raportului dintre tradițional și modern, relație extinsă la toate palierele vieții. Astfel, în perioada globalizării actuale, datorită răspândirii mass-media, s-au anulat piedicile spațio-temporale pe care omul le-a cunoscut, fapt ce a condus la diversificarea legăturilor umane într-un ritm nemaîntâlnit.

---

⁴⁴ IBIDEM.

⁴⁵ IBIDEM.

⁴⁶ MARSHAL MCLUHAN, *Să înțelegem media. Extensiile omului*, Traducere din limba engleză de Ovidiu George Vitan, Ed. Curtea Veche, București, 2011, p. 138.

⁴⁷ IBIDEM, p. 438. În altă parte, cercetătorul canadian nota în legătură cu raportul dintre satul global și orașele moderne: „Pe o planetă redusă la dimensiunile unui sat de către noile media, orașele par neobișnuite și ciudate, ca niște forme arhaice suprapuse pe tiparele noi ale culturii” (IBIDEM, p. 203).

O interpretare inedită a satului global a formulat-o Umberto Eco, arătând că semnificația expresiei poate cuprinde și alte sectoare ale vieții: „Astăzi, mai mult ca niciodată, replica „opriți lumea, vreau să cobor” devine o chemare disperată și menită să nu primească niciodată un răspuns satisfăcător. Suntem într-adevăr în ceea ce McLuhan numea Satul Global. Global însă nu atât pentru utilizatorul mijloacelor electronice, care descoperă că iubește și dorește ceea ce iubesc și doresc oameni diferiți aflați la distanțe de mii și mii de kilometri, fiindcă această uniformizare le aduce multora o satisfacție și o liniște interioară. Nu global prin faptul că ne creează iluzia că fiecare e aproapele nostru, ci fiindcă peste tot poți întâlni chipul dușmanului, care nu îți este aproape, nu vrea ce vrei și tu și nici nu e dispus să se mulțumească cu celălalt obraz, ci intenționează să țintească drept în inimă. Și nu poți coborî, nu există stații intermediare. Satul exilului desființat e global fiindcă nici măcar nu poți încerca să fugi de persecutor, luându-i-o înainte cu disperare în linie dreaptă. Înștiințat rapid, un altul va fi gata să te ajungă și să te încolțească”.⁴⁸

Ținând cont de analiza tuturor acestor realități, noțiunea de *sat global* a devenit cu timpul o prezență atotcuprinzătoare. Harta satelor și a altor forme de organizare, așa cum sunt grupurile, societățile și chiar națiunile, nu mai cuprinde diverse alăturări culturale, ci combinații surprinzătoare și adesea aberante de elemente eterogene. „În consecință, etnograful de teren, etnologul analist și antropologul cultural nu mai au în vedere satul, zona etnografică sau regiunea, ci enclavele socio-culturale al căror mozaic dinamic poate construi o identitate fragmentată în raport cu Europa sau America”.⁴⁹

În aceste condiții, satul tradițional românesc, așa cum a fost descris nu de puține ori, reprezintă pentru mulți din timpurile noastre doar un model abstract, iar nu o realitate concretă. Un astfel de sat s-a transformat cu trecerea timpului într-o iluzie. S-a ajuns astfel la o separare teoretică „[...] între societatea tradițională și cea industrială, ambele realități concrete, funcționale și societatea rurală românească, ce se află de mai bine de un secol și jumătate într-un evident proces de destructurare și pentru care nici tradițional nici industrial nu ar fi calificări operabile. Interstiția teoretică propusă de noi, societatea țărănească sau folclorică, s-ar caracteriza prin emfazarea funcțiilor de mediere cu societatea mai largă, unde se află și centrul de putere și autoritate, mediere ce acoperă toate compartimentele vieții sociale [...]”.⁵⁰

---

⁴⁸ UMBERTO ECO, „Exilul, Rushdie și Satul Global”, în: UMBERTO ECO, *Pliculețul Minervei*, Traducere din italiană de Mihaela Șchiopu, Ed. Humanitas, București, 2004, p. 19.

⁴⁹ CAMELIA BURGHELE, *op. cit.*, p. 78.

⁵⁰ NICOLAE PANEA, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, p. 250.

Pe de altă parte, există și păreri după care nu se poate concepe o dispariție radicală a satului tradițional românesc, așa cum a fost cunoscut în istorie. Încercarea de salvare a acestuia nu este de dată recentă, ci poate fi observată pe tot parcursul secolului trecut, în perioada interbelică existând chiar o mișcare socială în acest sens, care a avut un reprezentant de seamă în sociologul H.H. Stahl. Nici în trecut și nici în zilele noastre nu se poate vorbi de apusul satului românesc, ca dispariție totală, ci de un proces de schimbare care se petrece natural, urmând mersul obișnuit al lumii. Felul în care se va schimba satul românesc va depinde de modul în care persoanele autorizate, specialiștii în diferite domenii de activitate, vor conlucra atât în vederea păstrării și promovării adevăratelor valori tradiționale ale satului, cât și în procesul de adaptare a acestora la cerințele mereu noi ale modernității. „Satul nu poate încremeni în timp. Și de altfel satul nu a fost niciodată un loc idilic, cu mândre în costume de sărbătoare care merg la coasă cântând. Satul este un organism viu, în evoluție permanentă, mai rapidă sau mai lentă. Plecând de la această înțelegere realistă a satului trebuie să-i acceptăm și schimbarea. Dar niciodată nu cred că va fi nevoie să-i acceptăm dispariția dacă asta depinde și de noi. Și nu putem să acceptăm acest lucru pentru că am accepta să nu mai avem repere identitare și să nu mai știm de unde venim”.⁵¹

În ultimul timp, satul românesc s-a modernizat prin introducerea și acceptarea multor facilități specifice secolului în care trăim. Dincolo de efectele pozitive pe care le-a adus lumea modernă în viața satului, s-au pierdut anumite valori care erau păstrate și transmise din generație în generație prin obiceiurile și tradițiile care sunt neglijate în prezent. Însă acest lucru nu înseamnă automat și pierderea totală a spiritualității satului, un exemplu fiind reprezentat de Biserică, spre care se întorc din ce în ce mai mulți oameni. Pe de altă parte, depopularea satelor noastre nu este un fenomen nou care s-a întâmplat brusc, ci a început încă din secolul al XX-lea. În ciuda problemelor care apar atunci când autoritățile competente nu se implică în dezvoltarea mediului rural, satul va rămâne și în viitor un important reper al identității naționale. Chiar dacă satul românesc se transformă permanent în funcție de anumite realități, el va rămâne peste timp un spațiu de referință pentru întreaga cultură a poporului nostru. Satul va fi, așa cum a fost și în trecut, locul genezei noastre. „Trebuie să acceptăm că fiecare generație își vede viața altfel structurată și adaugă noi valori la cele vechi. Important este să facem ceea ce trebuie pentru a ne menține baza solidă pe care s-a ridicat vechiul sat aflat acum în transformare. Spațiul

---

⁵¹ PAULA POPOIU, „Apusul satului românesc... nu a venit încă”, 20.11.2019, URL: <<https://www.dw.com/ro/apusul-satului-rom%C3%A2nescnu-a-venit-%C3%AEenc%C4%83/a-51324562>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

idilic și mioritic a aparținut totdeauna livrescului. Satul real este o lume în care se trăiește, se moare, se nasc copii, sunt oameni care se ceartă și se împacă, au loc procese și chiar crime. Satul românesc este o lume reală. Și dacă el se află acum în criză este pentru că omenirea însăși se află în criză. Satul românesc păstrează încă multe tradiții vii, multe repere din spiritualitatea trecutului. Este încă o sursă a identității noastre, păstrător al trecutului dar adaptat unui prezent din ce în ce mai agresiv și mai dornic de schimbări”.⁵²

După cum satele nu vor dispărea, nici tradițiile nu dispar, ci se păstrează și, câteodată, se transformă. Aceste realități autentice au ajuns să fie depozitate în numeroase muzee din țară, care au însă obligația nu să le conserve pur și simplu, ci să le mențină vii, ca părți esențiale ale spiritualității românești, așa cum se păstrează în satele tradiționale.

Satul românesc mai are și un alt rol în timpurile moderne în care trăim: el este un fel de carte de identitate a noastră în cuprinsul spațiului european, prin care vorbim în prezent despre trecutul nostru pregătind viitorul pentru urmași. Astfel, satul este mărturia istoriei noastre îndelungate și profunde. „El nu vorbește prin evenimente glorioase, nu reține date istorice de anvergură, eroii satelor sunt anonimi, cel mai adesea; satul vorbește însă prin viața de zi cu zi a locuitorului, condiționat încă de fertilitatea pământului, de ploi și soare, de recoltele culese la finele anotimpurilor, care se scurg cu ritmicitate după ceasul cosmic al universului, nu după cel grăbit al omului modern”.⁵³ (Popoiu 2019).

Într-o carte devenită clasică pentru studiul legăturii ce există între credința creștin-ortodoxă și spiritualitatea tradițională românească, marele teolog pr. Dumitru Stăniloae compara spiritualitatea românească, reflectată în creația folclorică, și spiritualitatea occidentală, privită din perspectiva creației culte. Din această perspectivă, cultura poporului nostru, ca de altfel a întregului Răsărit al Europei, nu a fost redusă doar la creația folclorică. Creația cultă, așa cum este percepută în lumea occidentală, nu trebuie înțeleasă în sensul în care ea nu a fost cunoscută de popor din pricina unei anume superiorități a ei față de creația folclorică, ci din cauza incapacității intrinseci de a stimula imaginația populară. Nu se poate vorbi de existența unei greutăți în rândul poporului în înțelegerea acestei gândiri. Poporul nu găsea însă ceva important de înțeles în această creație, deoarece ea nu deschidea niciun orizont nou și nu venea cu niciun impuls creator original. „În răsăritul Europei creația folclorică a fost stimulată și hrănită de un sens filozofic adeseori tot atât de înalt în conținutul lui ca și sistemele filozofice apusene, care, chiar dacă nu l-a citit poporul direct, sensul lui înobilator și

---

⁵² IBIDEM.

⁵³ IBIDEM.

stimulator de imaginație creatoare i-a fost tălmăcit de alții. Viziunea despre lume a gânditorilor bizantini, ca Maxim Mărturisitorul, Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nisa, Grigore Palama, e tot așa de înalt expusă, ca și sistemele lui Kant și Hegel, însă a putut stimula imaginația creatoare a poporului, putându-i da noi teme de creație, prin deschiderea spre indefinit și spre noblețea umană”.⁵⁴

Spiritualitatea creștină răsăriteană, din care face partea și cea românească, a tins spre crearea unui om comunitar care devine din ce în ce mai mult un model pentru întreaga umanitate comunitară, opunându-se astfel individualismului. Tipul de om propus de poporul nostru este mereu valabil și acceptat de toate păturile sociale. Spre deosebire de lumea occidentală, în care relațiile dintre oameni sunt caracterizate prin individualismul care îi separă, anulându-i pe oameni ca persoane aflate în comuniune, „[...] la români modelul acestor relații îl dă satul, în care nu e nici individualismul separatist, nici dictatura care disprețuiește persoanele, ci le unește într-o comuniune care prețuiește identitatea ireductibilă a fiecărei persoane. Fiecare ins e prețuit pentru farmecul lui unic, dar fiecare ține să placă tuturor, să fie prețuit de toți. Comuniunea voită e unitate în libertate”.⁵⁵

Pornind de la aceste date, pr. Dumitru Stăniloae concluzionează afirmând că viața prezentă de secole în satul românesc, care se caracterizează prin spiritul de comuniune, poate să fie modelul ideal după care să se organizeze și politica statului român.

4. 2019 – Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) în Patriarhia Română

Anul 2019 a fost proclamat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca fiind *Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)* și *Anul comemorativ al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești* în Patriarhia Română. Proclamarea oficială a avut loc la 1 ianuarie 2019, consfințind astfel propunerile din 4-5 iunie 2017 și 25 octombrie 2018.

Între hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care au avut în vedere *Anul omagial al satului românesc*, s-au numărat: *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române să realizeze programe, emisiuni, filme documentare și alte materiale media prin care să fie promovat satul românesc; să fie tipărite cărți, studii, articole, comentarii și bibliografii

---

⁵⁴ DUMITRU STĂNILOAE, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, pp. 21-22.

⁵⁵ IBIDEM, p. 31.

având ca temă satul tradițional; să se organizeze simpozioane, conferințe, colocvii și seminarii în care să se discute despre satul românesc; să se desfășoare mai multe evenimente prin care să fie evocate figuri ale unor personalități din satele românești; tema despre satul românesc să fie propusă spre dezbatere și analiză în cadrul conferințelor preoțești semestriale de primăvară; în ședința solemnă a Sfântului Sinod din luna octombrie să fie tratate temele Anului omagial și comemorativ.⁵⁶

Ținând cont de toate aceste hotărâri și recomandări, în Patriarhia Română, pe tot parcursul anului 2019, s-au desfășurat numeroase activități care au avut ca subiecte centrale promovarea spiritualității satului românesc și sublinierea rolului, locului și importanței pe care acesta îl ocupă atât în istoria mai veche a poporului român, cât și în timpurile moderne în care satul tradițional trece prin schimbări profunde.

În perioada 1 decembrie 2018 – 21 mai 2019 s-a desfășurat Concursul Național de Folclor *Tradiție și spiritualitate în satul românesc*, adresat elevilor Seminariilor și Liceelor Teologice Ortodoxe din Patriarhia Române.⁵⁷ Tot în acest context omagial al satului, în perioada 15 decembrie 2018 – 21 mai 2019 a avut loc Concursul Național Catehetic *Hristos: sufletul satului meu*, adresat copiilor participanți la grupele catehetice din parohiile înscrise în Programul Național *Hristos împărtășit copiilor*, preoților coordonatori de grup catehetic, profesorilor de religie din școlile din România și altor educatori creștini. Cel două concursuri, organizate de Sectorul teologic-educațional al Patriarhiei Române în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale, s-au desfășurat cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu aprobarea Sfântului Sinod.

În data de 21 mai 2019, la finalul slujbei de la Catedrala Patriarhală din București, în ziua de prăznuire a Sfinților Împărați Constantin și Elena, hramul Catedralei, a avut loc premiarea câștigătorilor Concursului Național Catehetic *Hristos: sufletul satului meu*, Concursului Național *Icoana ortodoxă – lumina credinței* și Concursului Național de Folclor *Tradiție și spiritualitate în satul românesc*. Câștigătorii celor trei concursuri au fost premiați de Părintele Patriarh Daniel cu diplome, medalii omagiale și alte daruri.

Toate aceste activități cu caracter național, adresate copiilor și tinerilor, au scos în evidență grija pe care Biserica Ortodoxă Română a arătat-o permanent față de satul românesc, față de obiceiurile și tradițiile

---

⁵⁶ SORIN IONIȚE, „Actul de proclamare a Anului omagial și comemorativ 2019”, 01.01.2019, URL: <<https://basilica.ro/actul-de-proclamare-a-anului-omagial-si-comemorativ-2019/>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

⁵⁷ „Concursul Național de Folclor, Tradiție și Spiritualitate în satul românesc”, URL: <<http://patriarhia.ro/concursului-national-de-folclor-traditie-si-spiritualitate-in-satul-romanesc-9294.html>>, [ultima consultare: 07.04.2020].

culturale și față de folclorul autentic din țara noastră. În același timp, ele sunt și un argument în favoarea viitorului pe care aceste realități îl au chiar și în timpurile de profunde schimbări în care trăim.

Pornind de la tema Anului omagial, *Trinitas TV*, Televiziunea Patriarhiei Române, a lansat emisiunea *Pagini despre satul românesc* și a realizat filmul documentar despre satele românești, *Zidiri de timp, prezentat la Gala aniversară Magazin Folcloric din acest an*. De asemenea, *Radio Trinitas* a propus ascultătorilor emisiunea *Satul românesc – istorie și actualitate*, în care s-a discutat despre istoria a 40 de sate românești.

Între 6-9 octombrie 2019 s-a desfășurat la București Simpozionul Național de Teologie *Satul românesc: vatră a plămădirii, păstrării și promovării ființei naționale și a credinței ortodoxe*. Sesiunea festivă a avut loc la 7 octombrie în Aula Teoctist Patriarhul din Palatul Patriarhiei, lucrările Simpozionului fiind deschise de Patriarhul Daniel.

Prezentările invitaților au fost împărțite în cinci secțiuni: *Biserica – centrul vieții spirituale a satului românesc*; *Credința ca factor de unitate spirituală, coeziune socială și înnoire culturală în comunitățile satești*; *Școala din tinda bisericii: primele forme de educație în satul românesc*; *Forme și manifestări de organizare administrativă a satului românesc*; *Criza actuală a satului românesc și contribuția Bisericii Ortodoxe Române la atenuarea acesteia*.

La eveniment au participat numeroase personalități ale vieții culturale din România, între care s-au numărat: Ionel Florian Lixandru, secretar de stat în cadrul Ministerului Educației Naționale; academician Răzvan Theodorescu, vicepreședintele Academiei Române; Victor Opaschi, secretar de stat pentru Culte; prof. univ. dr. Mircea Dumitru, rectorul Universității din București. În sesiunea a doua de comunicări au fost tratate teme despre fondul spiritual și cultural al poporului român: *Satul românesc – moștenire istorică, zestre spirituală, trăinicie a credinței ortodoxe, garanție a securității și siguranței alimentare* (acad. Cristian Hera); *Ritmurile vieții cotidiene și timpul calendarului creștin ortodox* (acad. Cornelia-Sabina Ispas); *Rolul Bisericii Ortodoxe Române în educarea tinerilor din mediul rural* (prof. univ. dr. Nicolae Istudor) etc.

În cea de-a treia sesiune de comunicări, prezentările au cuprins mai multe aspecte: *Dimitrie Gusti și satul satelor* (conf. univ. dr. Paula Popoiu); *Rolul credinței ca factor de promovare și consolidare a unității spirituale în comunitatea satului* (pr. prof. univ. dr. Ștefan Buchiu); *Satul ca unitate dăinuitoare a identității de neam* (prof. univ. dr. Ilie Bădescu); *Sentimentul religios la români: rugăciunea țăranului* (prof. univ. dr. Doru Radosav); *Rânduiala satească: Comoara de învățăminte pierdută și regăsită* (Daniel Leș); *Impactul socio-medical al programelor de voluntariat „Sănătate pentru sate”, „Educație și prevenție pentru sănătate”, „Campania de*

prevenție și diagnosticare a cancerului de col uterin” și „Vino să donezi sânge, salvează o viață!” (Dănuț Prună).⁵⁸

În cuvântul rostit la deschiderea lucrărilor Simpozionului, Patriarhul Daniel a vorbit despre *Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc*, accentuând ideea implicării tuturor celor responsabili în rezolvarea problemelor cu care se confruntă satul din zilele noastre. De asemenea, Părintele Patriarh a subliniat atât valorile spirituale și culturale ale satului românesc, cât și necesitatea unei cooperări mai intense între locuitorii orașelor și cei ai satelor în vederea promovării comuniunii și demnității poporului român. Numai printr-o strânsă legătură între acești factori omagierea satului românesc, cu toate valorile sale perene, devine pentru fiecare român un moment de bucurie și împlinire sufletească.

În satul românesc s-au păstrat de-a lungul istoriei tradițiile bisericești și cultura poporului român, acesta fiind, în același timp, și locul unde s-au perpetuat valorile spirituale, culturale și morale ale noastre, un rol important în acest sens revenindu-i Bisericii, care trebuie să conlucreze cu ceilalți factori esențiali, Familia și Școala. „Parohiile ortodoxe românești au reprezentat atât la sat, cât și la oraș, alături de Școală și de Familie, principalii factori de coeziune și unitate românească. Satele românești, cu biserici și case țărănești, cu cimitire și morminte străjuite de cruci, cu ulițe și porți primitoare, sunt purtătoarele unui limbaj tainic și vizibil al tradiției, al continuității fizice și spirituale ale poporului român, sunt oglinzi ale sufletului românesc, în care se arată astăzi, după caz, hărnicia sau delăsarea noastră, responsabilitatea sau indiferența noastră”.⁵⁹

Criza satului românesc din zilele noastre se poate observa atât pe tărâm practic, cât și spiritual. Aceste dificultăți care se adâncesc pe zi ce trece au la bază două cauze: pe de o parte, idealizarea nostalgică excesivă a satului, fără un suport real; pe de altă parte, abandonarea practică a mediului rural. Criza actuală a satului românesc, în același timp spirituală și materială, îndeamnă la o implicare mai intensă din partea tuturor factorilor cu putere de decizie: primarii, învățătorii, preoții, doctorii și, nu în ultimul rând, sătenii și copiii lor. În acest sens, Biserica Ortodoxă Română a susținut permanent dezvoltarea satului ținând cont de toate aspectele vieții oamenilor. Cooperarea între autoritățile competente și cei care iubesc

---

⁵⁸ ANDREI BUTU, „Simpozion Național de Teologie la Palatul Patriarhiei”, în *Ziarul Lumina*, 08 octombrie 2019, URL: <<https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/simpozion-national-de-teologie-la-palatul-patriarhiei-148533.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

⁵⁹ DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (2019), „Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/pf-daniel-la-simpozionul-de-la-patriarhie-criza-care-afecteaza-satul-romanesc-cere-de-la-noi-mai-multa-implicare/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

adevăratele valori românești reprezintă speranța păstrării și perpetuării spiritualității satului tradițional. „Biserica militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației sărace din mediul rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral. Din acest motiv, Biserica se străduiește ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate”.⁶⁰

În vederea atingerii tuturor acestor deziderate este nevoie de o solidaritate mai mare între parohiile de la țară și cele de la orașe, precum și de cooperarea Bisericii cu autoritățile locale, regionale și centrale pentru îmbunătățirea materială a vieții rurale, dar și pentru păstrarea și transmiterea valorilor autentice românești către noile generații.

Aceste idei despre satul românesc au fost aprofundate de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în *Cuvântul* rostit la 7 decembrie 2011, atunci când i s-a decernat titlul de Doctor Honoris Causa din partea Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. În prezentarea sa, Patriarhul Daniel s-a referit la operele unor scriitori de marcă ai poporului român care, în scrierile lor, au elogiat satul românesc: George Coșbuc, Octavian Goga, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu. Pe de altă parte, nu trebuie trecută cu vederea nici starea actuală în care se găsește satul începând cu perioada comunistă, odată cu colectivizarea, industrializarea și urbanizarea, ajungând până la fenomenul masiv al migrației de după 1990.

Țăranul român este prin firea sa atașat de pământul natal, pe care îl umanizează și îl sfințește în același timp prin munca de zi cu zi. Percepția atemporală a veșniciei satului, despre care vorbea atât de frumos poetul-filozof Lucian Blaga, poate semnifica și o altă realitate și anume că, „[...] la sat, mai mult decât la oraș, pot fi mai ușor percepute și apreciate prezența Creatorului în natură, valoarea naturii înconjurătoare ca dar al lui Dumnezeu, ce trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor, precum și legătura indisolubilă dintre cult și cultură, având ca bază agricultura”.⁶¹

Aceasta se întâmplă deoarece în satele românești tradiționale orice activitate agricolă este însoțită de acțiuni cultice, așa cum sunt binecuvântările holdelor, semănatului, fântânii, colinelor, drumurilor etc. Aceste slujbe bisericesti scot în evidență strânsa legătură pe care lumea rurală a stabilit-o de-a lungul timpului între rugăciunea către Dumnezeu și acțiunea zilnică a omului.

---

⁶⁰ IBIDEM.

⁶¹ IBIDEM.

În satul românesc s-au teaurizat valorile spirituale, morale și culturale ale românilor. Acestea trebuie însă aduse și valorificate în timpurile noastre cu mare grijă, fără însă a recurge la repetarea mimetică a unui trecut de multe ori fals idealizat despre țăranul român și despre locul unde își ducea viața de zi cu zi.

Criza satului românesc din zilele noastre este provocată de tensiunea ce există între potențialul pe care îl are și neputința de a se afirma cu adevăratele sale valori moștenite din generație în generație. Speranța pentru viitorul satului românesc stă în implicarea activă a fiecăruia dintre noi, iar nu într-o așteptare pasivă din partea noastră. Aici se îmbină partea materială și cea spirituală, cu un accent deosebit pe aceasta din urmă, deoarece viața nu înseamnă numai consum, ci și comuniune spirituală. Natura este un dar de la Dumnezeu și în acest fel trebuie înțeleasă atunci când se vorbește de lumea satului.

Concluzii

Demersul din acest capitol a scos în evidență atât locul pe care folclorul românesc îl ocupă în cultura noastră, cât și strânsa legătură dintre acesta și credința creștin-ortodoxă. Pornind de la începuturile istoriei poporului român, trecând prin epoca modernă și ajungând în perioada contemporană, tradiția folclorică și creștinismul ortodox au constituit unii dintre pilonii de bază ai afirmării noastre în întreaga lume. Și cum aceste realități s-au oglindit cel mai bine în viața satului românesc, nu trebuie trecut cu vederea peste importanța acestuia și peste faptul că în zilele noastre trebuie găsite pârghiile necesare ca satul tradițional să nu dispară. În acest sens, Biserica Ortodoxă Română s-a implicat permanent în păstrarea și transmiterea tradițiilor autentice așa cum s-au păstrat la sat de-a lungul timpului.

Nu trebuie însă neglijat faptul că alături de forme autentice tradiționale în timpurile noastre sunt prezente și denaturări ale folclorului românesc. Pentru depășirea acestui impas trebuie ca specialiștii cei mai autorizați să-și spună părerea folosind mijloacele de comunicare în masă cu cel mai mare impact asupra societății actuale. Și în acest demers, Biserica își are rolul ei deoarece ea a păstrat și a promovat tot ceea ce a reprezentat tradiționalul românesc autentic. În acest sens, grija pentru credință și pentru tradiția românească se îmbină permanent în preocupările vechi și noi ale spiritualității ortodoxe.

Abstract: *The Relationship between Orthodoxy and Romanian Folklore*

Folklore has often been seen as an independent element, specific to a certain time and space, forgetting that it does not belong only to a territory, but is present in universal culture. Clearly, when analyzing Romanian culture, we

must start from the fact that local folklore is an essential component of national culture. The study of popular culture should not be profoundly affected by new trends in modern research or by new mass media, but rather should be combined to modernize the discourse of folklore in order to achieve the desired results. Starting from the beginnings of the history of the Romanian people, passing through the modern era and reaching the contemporary period, the folk tradition and the Orthodox Christianity constituted some of the basic pillars of our affirmation all over the world. In this sense, the concern for the Romanian faith and tradition is permanently combined in the old and new preoccupations of the Orthodox spirituality.

BIBLIOGRAFIE

1. BERNEA, HORIA, „Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare”, în: HORIA BERNEA, *Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare*. Irina Nicolau, Carmen Huluiță, Dosar *Sentimental*, Ed. LiteraNet, București, 2003.
2. BÎRLEA, OVIDIU, *Istoria folclorică românești*, Ed. Aius, Craiova, 2010.
3. BLAGA, LUCIAN, „Elogiul satului românesc”, în: LUCIAN BLAGA, *Isvoade. Eseuri, conferințe, articole*, Ed. Minerva, București, 1972.
4. BLAGA, LUCIAN, „Sufletul satului”, în: LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Ed. Viața Românească, București, 1984.
5. BURGHELE, CAMELIA, „Sacoșa cu identitate: „Satul nostru” din portbagajul mașinii”, în: LAURA JIGA ILIESCU și MIHAELA NUBERT CHEȚAN (coord.), *Deschideri etnologice. In onorem Sabina Ispas la 75 de ani*, Ed. Etnologică, București, 2016.
6. BOLDIȘOR, ADRIAN, „Cultura și spiritualitatea românească între Orient și Occident în viziunea Pr. Dumitru Stăniloae”, în vol.: *Părintele Profesor Dumitru Stăniloae sau consonanța dintre dogmă, spiritualitate și liturghie*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015.
7. BUTU, ANDREI, „Simpozion Național de Teologie la Palatul Patriarhiei”, în *Ziarul Lumina*, 08 octombrie 2019, URL: <<https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/simpozion-national-de-teologie-la-palatul-patriarhiei-148533.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].
8. CIOBANU, ȘTEFAN, *Istoria literaturii române vechi*, Ed. Hyperion, Chișinău, 1992.
9. DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (2019), „Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/pf-daniel-la-simpozionul-de-la-patriarhie-criza-care-afecteaza-satul-romanes-cere-de-la-noi-mai-multa-implicare/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

10. ECO, UMBERTO, „Exilul, Rushdie și Satul Global”, în: UMBERTO ECO, *Pliculețul Minervei*, Traducere din italiană de Mihaela Șchiopu, Ed. Humanitas, București, 2004.
11. ELIADE, MIRCEA, „Folclorul ca instrument de cunoaștere”, în MIRCEA ELIADE, *Insula lui Euthanasius*, Ed. Humanitas, București, 1993.
12. GÉRAUD, MARIE-ODILE; LESERVOISIER, OLIVIER; POTTIER, RICHARD, (cu colaborarea lui GAILLARD, GÉRALD), *Noțiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*, Traducere de Dana Ligia Ilin, Ed. Polirom, Iași, 2001.
13. IONIȚE, SORIN, „Actul de proclamare a Anului omagial și comemorativ 2019”, 01.01.2019, URL: <<https://basilica.ro/actul-de-proclamare-a-anului-omagial-si-comemorativ-2019/>>, [ultima consultare: 06.04.2020].
14. ISPAS, SABINA, „«Valențele gândirii creștine și identitatea culturii românești» – interviu cu doamna Sabina Ispas, director al Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Interviul realizat de Gheorghe-Cristian Pop, în *Ziarul Lumina*, 4 martie 2010.
15. ISPAS, SABINA, „Ziua Universală a Iei / Academician Sabina Ispas: Ia românească ar putea să intre în Patrimoniul Cultural al Umanității”, *Bursa*, 24 iunie 2015.
16. ISPAS, SABINA, „Interviu: Colindele ne introduc în timpul sacru al Crăciunului”, *Ziarul Lumina*, 21 decembrie 2018.
17. ISPAS, SABINA, „Folclorul este sistemul de sisteme al viețuirii noastre”, *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
18. MCLUHAN, MARSHAL, *Să înțelegem media. Extensiile omului*, Traducere din limba engleză de Ovidiu George Vitan, Ed. Curtea Veche, București, 2011.
19. PANEA, NICOLAE, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, Ed. Cartea Românească, București, 2001.
20. POP, MIHAI; RUXĂNDOIU, PAVEL, *Folclor literar românesc*, Ed. didactică și pedagogică, București, 1976.
21. POPOIU, PAULA, „Apusul satului românesc... nu a venit încă”, 20.11.2019, URL: <<https://www.dw.com/ro/apusul-satului-rom%C3%A2nescnu-a-venit->

[%C3%AEenc%C4%83/a-51324562>](#), [consultat la 06 aprilie 2020].

22. REBREANU, LIVIU, „Lauda țaranului român”, în: Academia Română. Discursuri de Recepțiune. LXXVII, *Lauda țaranului român. Discurs rostit la 29 mai 1940 în ședință publică solemnă de Liviu Rebreanu cu răspunsul d-lui I. Petrovici*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940.
23. RUXĂNDIOIU, PAVEL, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, Ed. Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2001.
24. STĂNILOAE, DUMITRU, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992.